

Pedagoško-andragoški dnevi 2021

Inovativna učna okolja in izkušnje iz karantene

Na Oddelku za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani smo tudi v letu 2021 organizirali Pedagoško-andragoške dneve (PAD). Zaradi epidemije covid-19 smo jih izpeljali nekoliko kasneje, kot veleva tradicija, saj so tokrat izjemoma potekali v septembru. Letošnja 39. izvedba PAD je tako potekala 16. septembra 2021 v prostorih Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani pod naslovom *Inovativna učna okolja in izkušnje iz karantene*.

Novost letošnje izvedbe PAD je bil predkonferenčni dogodek – Študentski PAD (šPAD). Potekal je 15. septembra 2021, prav tako v prostorih Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. V okviru šPAD so študentke in študentje Oddelka za pedagogiko in andragogiko predstavili šest raziskovalnih, seminarskih in magistrskih nalog, ki so pokrivalo raznolike pedagoške in andragoške tematike. Plenarnim predstavitvam je sledila diskusijska delavnica, šPAD pa smo sklenili z Doktorsko kavarno z gostjo Katjo Lihtenvalner, ki jo je vodila dr. Nives Ličen. V okviru dogodka so študentke in študentje pripravili tudi zbornik povzetkov.

šPAD je bil odličen uvod v osrednji PAD, kjer smo se tokrat posvetili predvsem razmislekom, kako je pandemija covid-19 s spremenjenim načinom (vzgojno-izobraževalnega) dela vplivala na pedagoge in andragoge, na njihovo delo ter profesionalni razvoj. Po uvodnem nagovoru dekana dr. Romana Kuharja in predstojnice oddelka dr. Klare Skubic Ermenc se je na PAD 2021 zvrstilo pet plenarnih predavanj, tem pa so vzporedno sledile tri diskusijske delavnice, ki so ponujale priložnost za poglobitev vsebin, ki so jih predavatelji obravnavali v okviru svojih predavanj. Zaključek PAD je bil tokrat umetniško obarvan, saj smo dogodek sklenili z razstavo fotografij Mateja Peljhana z naslovom Covid-19: misliti z umetnostjo. Razstava je na ogled v galeriji Peti štuk v petem nadstropju Filozofske fakultete do vključno 14. oktobra 2021.

Prvo plenarno predavanje z naslovom *Možnost učenja drug od drugega na delovnem mestu v času pandemije* sta imeli dr. Jana Kalin in gostujoča predavateljica z Andragoškega centra Slovenije dr. Petra Javrh. Predavateljici sta uvodoma predstavili, kaj so ključne značilnosti sodobnih učnih okolij in kaj so bistveni dejavniki učenja na delovnem mestu. Poudarili sta, da je za učenje na delovnem mestu treba izpolniti tri pogoje, ki se medsebojno prepletajo, in sicer: zaupanje (v samega vase in v institucijo), izzivi in podpora (znotraj in zunaj institucije). Kot ključne izzive, ki jih je pandemija covid-19 prinesla na področju poklicnega razvoja, pa sta izpostavili zlasti težave pri nenadni prilagoditvi v načinu opravljanja dela, pomanjkanje znanja na področju IKT, fizično izolacijo od kolegov, ki je otežila prenos znanja in informacij, ter osebne težave pri spopadanju z epidemijo. Kot ključno sporočilo predavanja bi navedla spoznanje predavateljic, da je učenje drug od drugega pomembno v vseh starostnih obdobjih in da se nanj ne sme pozabiti niti med pandemijo. Ne samo, da se lahko mlajši učijo od izkušenih kolegov, spremenjen način dela, ki je v večji meri temeljil na uporabi spletnih orodij in aplikacij, je ponudil odlično priložnost

tudi za učenje starejših generacij od mlajših. Kakovostno učenje drug od drugega pa je pomembno odvisno od dobrih medsebojnih odnosov, sodelovalne rutine, pripravljenosti za učenje, ozračja medsebojnega spoštovanja in zaupanja ter jasne strukture sodelovalnih nalog.

Sledilo je predavanje, ki ga je pripravila dr. Marjeta Šarić, z zanimivim naslovom *Soočanje učiteljev s čustvenimi izживi pri delu na daljavo*. Predavateljica je opozorila, da so spremembe v načinu dela kot posledica pandemije covid-19 lahko izvor raznolikih čustvenih odzivov. Zaposleni na področju vzgoje in izobraževanja so se v zvezi s tem pogosto spraševali: Ali sem sposobna poučevati na daljavo? Ali sem dovolj kompetentna za to? Za konec je predavateljica nanizala predloge za konstruktivno soočanje s čustvenimi stresi pri delu na daljavo, ki jih je razdelila v dve skupini. Na eni strani so za učinkovito spopadanje pomembni *možni viri osebne moči in podpore za ohranjanje duševnega ravnovesja*, v tem okviru je v ospredje postavila predvsem razvijanje sočutja do sebe, možnosti za profesionalno aktivno učenje in širjenje repertoarja strategij za soočanje s stresom. Za drugo skupino predlogov pa je našla skupni imenovalec v poimenovanju *vloga skupnosti, znotraj katere se čustva podelijo*, kjer je poudarila vlogo vodstva, spodbujanje mreženja in izmenjave dobrih praks ter vzpostavitev podpornega okolja. Ob tem pa ne smemo pozabiti, da sta za uspešno soočanje s čustvenimi stresorji ključna prepletanje in soodvisnost obeh skupin dejavnikov.

V okviru tretjega plenarnega predavanja je odgovor na naslovno vprašanje *Covid-19: zgolj izkušnja ali točka preloma v profesionalnem razvoju učitelja?* iskala dr. Danijela Makovec Radovan. Pandemijo covid-19 je označila kot močan in izreden dogodek, ki je pri pedagogih in andragogih vsekakor sprožil karierni šok, kar se je med drugim izražalo tudi v razmislekih, povezanih s spremembami na poklicni poti posameznika. Biti dober učitelj v razredu namreč ne pomeni, da si hkrati dober učitelj tudi v spletnem okolju, saj je za slednje treba pridobiti številna nova znanja in delo organizirati drugače. Izkušnja pandemije je torej pokazala, kako pomemben je pravzaprav profesionalni razvoj učitelja. Predavateljica je izpostavila tri spoznanja, ki nam jih je prineslo obdobje pandemije, in sicer: 1) da je odziv na spremembe odvisen od prepleta kontekstualnih in individualnih dejavnikov, pri čemer je ključno, kako bo posamezniku uspelo nastalo situacijo uravnavati s svojimi navadami in prepričanji ter kako seznanjen in uspešen bo pri spopadanju s kariernim šokom, 2) treba se je zavedati in reflektirati tako kratkoročne kot dolgoročne učinke kariernega šoka in 3) negativni karierni šok lahko spodbudi tudi pozitivne izide v smislu, da je koristno stvari, kot sta uporaba IKT in povečanje obsega kolegialnega učenja, ohraniti tudi v prihodnje. Za konec je predavateljica poudarila, da bi bilo treba zavedanje o pomenu profesionalnega razvoja okrepiti tako na nacionalni ravni, v strateškem in finančnem smislu, kot tudi na ravni šol, kjer bi morala predvsem vodstva šol spodbujati kolegialno učenje, prenašanje dobrih praks ipd.

Z naslednjim predavanjem je besedo dobil gostujoči predavatelj dr. Tomaž Grušovnik s Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem. Svoje razmisleke je predstavil pod naslovom *Tri pandemične lekcije o vzgoji in izobraževanju*. Prva pandemična lekcija se nanaša na to, da sta se vloga in pomen učitelja v družbi razkrila šele takrat, ko so bili otroci primorani ostani doma, skrb za izobraževanje

pa so prevzeli kar njihovi družinski člani. Nemalokrat so se namreč v tistem obdobju slišale izjave javnosti (zlasti staršev), da je vloga učiteljev v družbi neprecenljiva in da si zaslužijo vse spoštovanje. Kot drugo pandemično lekcijo je navedel pomen vzgojno-izobraževalnih institucij kot ključnega akterja v boju proti lažnim novicam, teorijam zarot in postresničnosti. Pandemična kriza je namreč razgalila tudi krizo vednosti in ob tem večjo pojavnost teorij zarot, ki »vnašajo red« in nam omogočajo, da povemo svojo pripoved o nastali situaciji, in ne tisto, ki nam je bila vsiljena. Da pa bomo posamezniki sposobni prepoznavanja teorij zarot in kritičnega odzivanja nanje, je ključna vloga vzgojno-izobraževalnih institucij, katerih naloga ni zgolj posredovanje vednosti, ampak tudi formacija spoznavnega značaja mladega človeka. Kot zadnjo lekcijo pa je poudaril, da se lahko iz pandemije tudi veliko naučimo in dobre prakse prenesemo v obdobje, ko se bo naše življenje dokončno vrnilo v ustaljene tirnice. Kot pozitivne vidike pandemije je naštel povečan obisk predavanj, številne razmisleke in premisleke, ki smo jih pedagogi in andragogi opravili na področju didaktike, in spoznanje, da ni toliko pomembna fizična navzočnost učitelja in učenca, ampak sam odnos med njima.

Sklepno predavanje pa je imelo naslov *Vzgoja v času pandemije zahteva izgradnjo inovativnih učnih okolij – primer vzgoje z umetnostjo*. Dr. Robi Kroflič, dr. Petra Štirn Janota in Darja Štirn, obe predavateljici prihajata z Zavoda Petida, so uvodoma poudarili, kako se je šolanje v času izobraževanja na daljavo spremenilo v obliko usmerjenega učenja na domu. Opozorili so na ključne napake v vodenju šolske politike v času zaprtja vrtcev in šol, ki so se izražale zlasti v podcenjevanju mladih, v spregledanju nevarnosti, ki jih prinaša pretirana raba IKT, v spregledanju dejstva, da je za kakovostno izobraževanje ključna široka paleta odnosov, ter ob zatiskanju oči pred tem, da se je kot posledica zaprtja vzgojno-izobraževalnih institucij bistveno povečalo število duševnih stisk pri otrocih in mladostnikih. V nadaljevanju predavanja so s konkretnimi primeri predstavili prizadevanja za premagovanje stisk mladostnikov v času šolanja na daljavo v projektu SKUM (*Razvijanje sporazumevalnih zmožnosti s kulturno-umetnostno vzgojo*). V okviru projekta so se kljub fizičnemu zaprtju vrtcev in šol prizadevali za nadaljevanje dejavnosti vzgoje z umetnostjo predvsem zato, da so pri otrocih in mladostnikih spodbujali kreativno rabo IKT, da so učne vsebine čim bolj kontekstualizirali v aktualno dogajanje v družbi, da so vzpostavili vrstniški socialni prostor, ki zahteva medsebojno sodelovanje, ter da so omogočili, da so dosežke projekta lahko predstavili tudi širši javnosti. Z dejavnostmi v okviru projekta so želeli podpreti predvsem tisto, kar je bilo v času fizične distance mladim odvzeto, in hkrati čim bolj spodbujati socialno angažiranost mladih.

Po končanih plenarnih predavanjih so se udeleženci PAD razdelili v tri diskusijske skupine. V prvi diskusijski skupini z naslovom *Delovno mesto: prostor zaupanja, podpore, izzivov*, ki sta jo moderirali dr. Jana Kalin in dr. Petra Javrh, je v prvem delu Darija Premk z Andragoškega centra Slovenije na kratko predstavila spletni vprašalnik ocenjevanja spretnosti. Prikazala je nov promocijski video za vprašalnik in vsem udeležencem razdelila promocijske letake, vključno s povabilom k brezplačnemu reševanju spletnega vprašalnika. V drugem delu je Sabina Krajnc Dular kot učiteljica in kot mama opisala svoje doživljanje delovnega okolja med

pandemijo. Izpostavila je problematiko ločevanja profesionalnega in zasebnega življenja ob poučevanju od doma ter težave z doseganjem otrok, ki v učnem procesu na daljavo sploh niso želeli sodelovati. Ob tem je kot pozitiven učinek poudarila večjo kolegialnost v učiteljskem zboru v tem obdobju (med drugim s tedenskimi podpornimi sestanki za izmenjavo aktualnih izzivov), kar je s svojimi izkušnjami potrdilo tudi več udeleženk skupine.

Drugo diskusijsko skupino z naslovom *Soočanje s čustvenimi izzivi na delovnem mestu v času pandemije* je moderirala dr. Marjeta Šarić. Namen diskusije je bil povezati obravnavano temo z osebnimi izkušnjami in jih izmenjati v skupini. Poudarjeno je bilo, kako je za soočanje s čustvi ob vračanju v »običajne razmere« po obdobju dela od doma potreben čas in tudi sočutje do sebe, kako je pomembno zavedanje, da morda nismo enako produktivni ali hitri pri delu, kot smo bili vajeni od doma. To spoznanje nam lahko pomaga razumeti učence, dijake in študente ter se bolj senzitivno odzvati v odnosu do njih. Tudi oni potrebujejo čas, potrpežljivost in podporo, ko se vračajo v učilnice in predavalnice. Ugotovitev skupine je bila, da je učitelj s tem, ko je dovteten za lastno ranljivost, je lahko bolj odprt in dovteten tudi za potrebe drugih.

Tretjo skupino z naslovom *Vzgoja v času pandemije zahteva izgradnjo inovativnih učnih okolij – primer vzgoje z umetnostjo* pa je moderiral dr. Robi Kroflič. V okviru diskusijske delavnice so besedo dobile pedagoginje in pedagogi z različnih vzgojno-izobraževalnih institucij, ki so z otroki in mladostniki tudi v času šolanja na daljavo izvajali dejavnosti vzgoje z umetnostjo. Primere dobre prakse so predstavili predstavniki iz Dijaškega doma Ivana Cankarja, Srednje zdravstvene šole Slovenj Gradec ter Gimnazije Ljutomer. Vse te vzgojno-izobraževalne institucije so tudi del projekta SKUM. Udeleženci diskusijske skupine so se strinjali, da so tovrstni projekti v šolski praksi vsekakor dobrodošli, a hkrati poudarili, da se lahko učitelj avtonomno odloča in v okviru svojega predmeta vsebine poveže z aktualnimi dogajanjem v družbi ter s tem spodbuja aktivno in kritično državljansko držo posameznika.

Sklenemo lahko, da je pandemija covid-19 močno zarezala v vse sfere človekovega delovanja in področje vzgoje ter izobraževanja ni pri tem nobena izjema. Posledice spremenjenega načina dela in tudi siceršnjih stisk v družbi smo tako občutili tudi pedagogi in andragogi. Nenadna reorganizacija dela, obremenjenost z novimi nalogami, zabrisana meja med javnim in zasebnim življenjem, osamljenost pri delu ter utrujenost od videokonferenčnih klicev so bili samo nekateri izmed dejavnikov, ki so v nas sprožali različne čustvene odzive. Čas pandemije pa ni prinesel samo sprememb v delu posameznika, ampak tudi na področju njegovega profesionalnega razvoja. Izkušnja pandemije, ki je okrepila potrebo po novih znanjih, je še bolj razkrila, kako pomembna sta profesionalni razvoj pedagogov in andragogov ter nenehno razvijanje raznolikih poklicnih spretnosti.

A čeprav je bil čas epidemije in dela (poučevanja) od doma za marsikoga izredno zahtevno obdobje, ki bi ga bržkone najraje čim prej pozabili, se je treba ozreti nazaj in razmisliti, kaj smo se iz tega obdobja naučili in kaj je vendarle smiselno ohraniti tudi v prihodnje. V okviru PAD smo skozi različna predavanja in diskusijske skupine ugotavljali, da je čas pandemije hkrati ponudil tudi priložnost za pridobitev novih

znanj, zlasti na področju IKT, za spodbujanje prakse učenja drug od drugega na delovnem mestu, za solidarnost in ustvarjalnost.

Naj pa ob tem poudarimo, da je nujen tudi nadaljnji razmislek o tem, kako se bomo v prihodnje soočali s podobnimi situacijami. Premisleke o smiselni okrepitvi izobraževalnega in emancipatornega potenciala IKT v izobraževanju bi bilo treba opraviti tako na nacionalni kot tudi na institucionalni ravni. Da pa bomo kos vsem izzivom prihodnjega časa, ne smemo pozabiti niti na profesionalni razvoj pedagogov in andragogov, kjer brez ustrezne nacionalne strategije in izdatnih finančnih sredstev, ki bi jih država morala nameniti temu področju, ne bomo uspešni.

Nina Breznikar in dr. Monika Govekar-Okoliš